

PREKLADOVÁ SLOVENSKO-MAĎARSKÁ A MAĎARSKO-SLOVENSKÁ TVORBA V LITERÁRNYM ARCHÍVE SNK PO ROKU 1918

MGR. EVA PÁSTOROVÁ

There are several translations of poetry, prose and drama from Slovak into Hungarian and from Hungarian into Slovak dating from after 1918 in the SNL Literary Archive. The collection is supplemented by the correspondence related to the above translation activities. The article presents some lesser-known, but also the most notable Slovak translators of that period – namely E. B. Lukáč, V. Beniak and J. Smrek. It also provides a list of Hungarian authors who have been translated the most into Slovak.

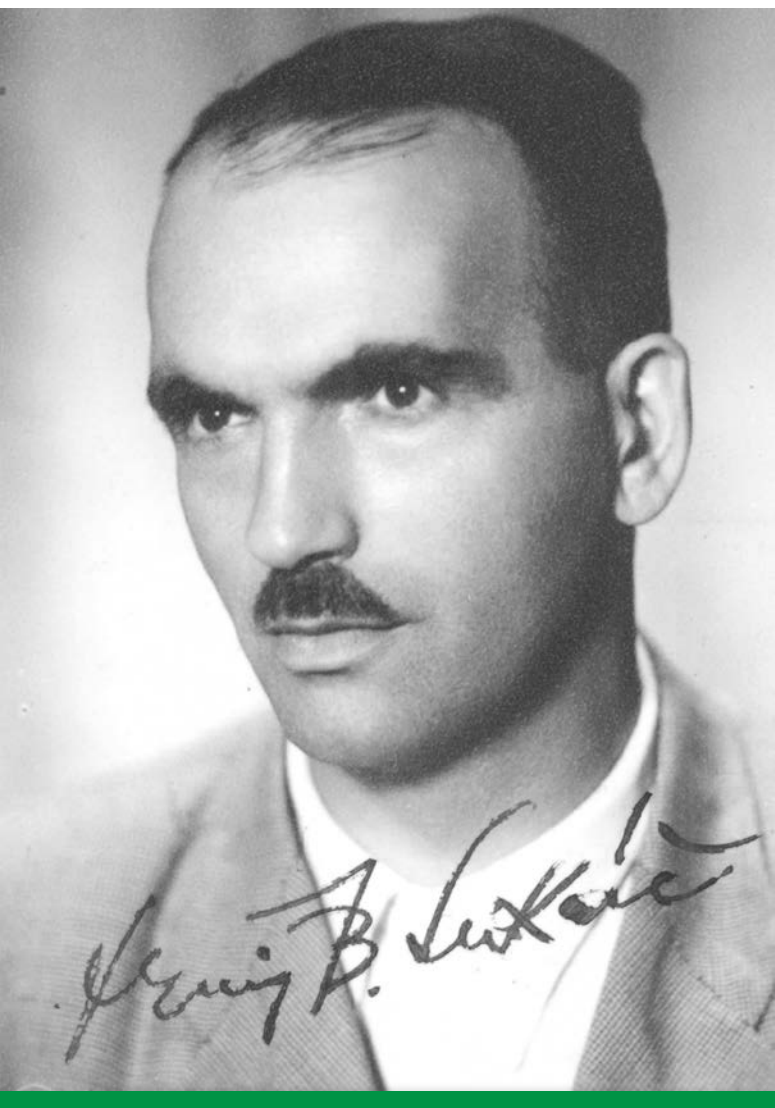
Keywords: Literary Archive of the Slovak National Library; translations; Slovak-Hungarian translations; Hungarian-Slovak translations; Emil Boleslav Lukáč; Valentín Beniak; Ján Smrek

V zbierkach a fondoch Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice (LA SNK) sa zachovalo niekoľko archívnych dokumentov týkajúcich sa prekladovej tvorby zo slovenčiny do maďarčiny a z maďarčiny do slovenčiny. Niektoré vznikli ešte v časoch habsburskej monarchie, iné neskôr. V tomto príspevku sme sa zamerali na preklady viažuce sa k obdobiu pred vznikom Československej republiky a po roku 1918. Pre ponuku naj dôveryhodnejších informácií sme skúmali korešpondenciu slovenských a maďarských básnikov, spisovateľov a literárnych vedcov žijúcich nepretržite na území dnešného Maďarska, ale aj pochádzajúcich z územia dnešného Slovenska, žijúcich na Slovensku najmä pred druhou svetovou a po nej v Maďarsku, a tiež korešpondenciu s maďarskými kultúrnymi a vzdelávacími inštitúciami a vydavateľstvami. V Literárnom archíve SNK sú zachované ich práce, či už v rukopisnej, strojopisnej alebo tlačenej podobe. Početné zastúpenie majú hlavne vo fondoch **Emil Boleslav Lukáč**, **Ján Smrek** a **Valentín Beniak**. Práve

títo traja slovenskí básnici sa venovali nielen tvorbe v rodnom jazyku, ale aj prekladu diel z rôznych európskych literatúr, okrem iných aj z maďarskej. V príspevku sme upriamili pozornosť nielen na uvedené osobnosti, ale všimli sme si aj ďalších autorov, ktorých tvorba súvisí s danou témou, či už sú to spisovatelia, básnici alebo dramatici, známi i menej známi slovenskému čitateľovi alebo bádateľovi.

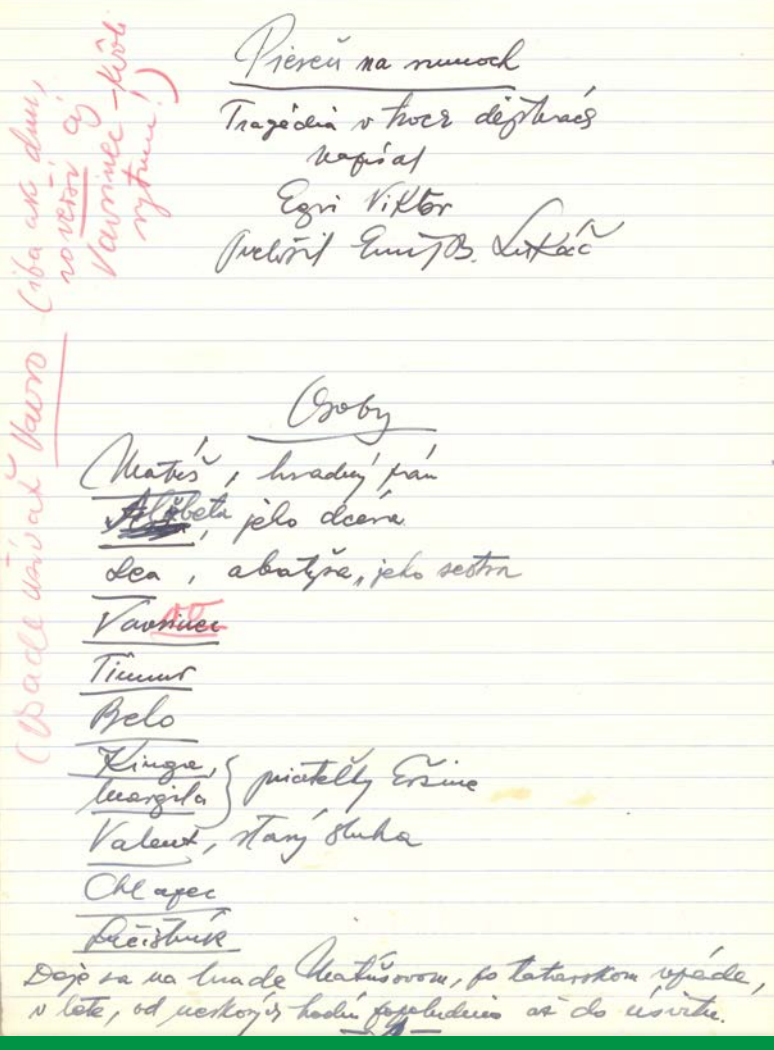
EMIL BOLESLAV LUKÁČ (1900 – 1979) narodený v Banskej Hodruši vyrastal v trojjazyčnom prostredí a už od detstva si budoval vzťah nielen k slovenskej, ale aj maďarskej a nemeckej literatúre. Keďže v rokoch 1910 – 1918 študoval na maďarskom evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici, dôkladne sa oboznámil s maďarskou literatúrou, z ktorej ho najviac zaujali básne Endreho Adyho a Sándora Petőfiho. Hoci pokračoval v štúdiu na Evanjelickej teologickej vysokej škole a súčasne na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, neskôr na Sorbonne v Paríži a na Evanjelickej teologickej fakulte v Lipsku, viac ako kaplánskej a pedagogickej práci sa venoval literárnej činnosti. Okrem bohatej básnickej tvorby v slovenčine sa zachovali jeho preklady najmä z francúzskej a maďarskej literatúry. S tým súvisia aj Lukáčove kontakty s predstaviteľmi maďarskej literatúry žijúcimi v Maďarsku i na Slovensku.

V korešpondencii fondu Emil Boleslav Lukáč sa zachovali listy, pohľadnice a pozdravy v maďarskom jazyku, ktorých pisateľmi sú hlavne básnici, ale tiež prozaici, dramatici a prekladatelia maďarského pôvodu žijúci v Maďarsku, ako József Berda, István Csukás, László Németh, Erzsébet Palotai, György Somlyó, István Sótér, Lőrincz Szabó, György Timár, György Végh, Sándor Weöres, literárni historici a kritici, ako Pál Fehér, Miklós Szabolcsi a iní. Nemalú skupinu tvoria prisťahovalci zo Slovenska, ako György Dénes, István Garai, Endre Illés, Aladár Komlós, László Sziklay, Ida Urr, Dezső Vozári a predovšetkým Rezső Szalatnai, od ktorého pochádza 57 jednotiek korešpondencie adresovanej Emilovi Boleslavovi Lukáčovi. Početná je aj korešpondencia s autormi maďarského pôvodu žijúcimi na Slovensku. Medzi nich patria Károly Csáky, Zoltán Fábry, Pál Fehér, Lajos Géczy, Oliver Rácz, György Szekeres a György Urr. Obsah korešpondencie sa týka hlavne poézie a jej prekladu, či už ide o Lukáčove preklady maďarských autorov do slovenčiny (György Dénes, György Timár), alebo naopak, preklady básní Emila Boleslava Lukáča do maďarčiny (István Gémes, Dezső Vozári). Listy od Istvána Farkasa, Pála Fehéra, Lászlóa Sziklaya či Rezsóa Szalatnaia sú o slo-

Emil Boleslav Lukáč (sign. SL 17/144)

vensko-maďarských literárnych a kultúrnych vzťahoch a s Rezsóm Szalatnaiom si Emil Boleslav Lukáč vymieňal názory aj na literatúru autorov maďarskej národnosti žijúcich na Slovensku a pisanú v maďarskom jazyku. Ešte možno spomenúť listy od Györgya Beliu, literárneho historika, prekladateľa a vedúceho oddelenia klasickej literatúry vo vydavateľstve Szépirodalmi Könyvkiadó v Budapešti a evanjelického kňaza a prekladateľa Sándora Pusztu. Početná je úradná korešpondencia z rôznych redakcií (*Irodalomtörténet* v Budapešti, *Lobogó* v Budapešti, *Kortárs* v Budapešti, *Magyar Csillag* v Budapešti, *Nagyvilág* v Budapešti, *Napjaink* v Miškolci, *Népszabadság* v Budapešti, *Palócföld* v Salgótarjáne), vydavateľstiev (*Corvina Kiadó* v Budapešti, *Európa Könyvkiadó* v Budapešti), zo Zväzu maďarských spisovateľov, z Maďarskej televízie v Budapešti, z *Petőfi Irodalmi Múzeum* (Petőfiho literárne múzeum) v Budapešti a iné.

Rukopis Emila Boleslava Lukáča. Tragédia Egriho Pieseň na rumoch v preklade E. B. Lukáča, titulná strana rukopisu (LA SNK, sign. 126 AM 1)

V Lukáčovom fonde je zachovaná poézia niektorých maďarských autorov v strojopise (István Garai, Ákos Miklós Tordon), niekedy doplnená rukopisným venovaním (napr. súbor pätnástich básní Tamása Vékeya, ku ktorému je pripojený tiež jeho životopis).

Preklady vo fonde môžeme rozdeliť na dve skupiny, a to preklady Emila Boleslava Lukáča z maďarskej poézie do slovenčiny a preklady poézie Emila Boleslava Lukáča maďarskými autormi do maďarčiny. Medzi najvýznamnejších predstaviteľov maďarskej poézie, ktorých preklady sa zachovali vo fonde, patria Endre Ady, Attila József, Mihály Vörösmarty, Dezső György, István Garai a ďalší. Lukáčove básne do maďarčiny prekladali napríklad Tibor Simkó, Dezső Vozári, László Sziklay. Osobitnú skupinu tvoria rôzne príspevky (štúdie, články, recenzie a interview s Emilom Boleslavom Lukáčom) o slovensko-maďarských literárnych vzťahoch a prekladovej tvorbe písané v slovenskom i maďarskom jazyku. Týkajú sa najmä Endreho Adyho, Attilu Józsefa a Imreho Madácha. Prednášky, prejavy a príhovory boli odprezentované na rôznych konferenciách, seminároch, kultúrnych a spoločenských podujatiach na Slovensku i v Maďarsku. Zaujímavé je interview s Emilom Boleslavom Lukáčom, v ktorom odpovedá na otázky o vzťahu k maďarskej literatúre, o prekladoch z maďarčiny a o tom, ako sa prvý raz dostal do styku s maďarskou literatúrou. Okrem rukopisov sa vo fonde nachádza množstvo výstrižkov z maďarskej tlače s prekladmi poézie Emila Boleslava Lukáča do maďarčiny, jeho vlastnými odbornými článkami a príspevkami maďarských autorov o Lukáčovi a jeho tvorbe.

Ďalším slovenským básnikom, ktorý prekladal z maďarskej literatúry do slovenčiny a súčasne prekladal svoju vlastnú poéziu do maďarského jazyka, bol **VALENTÍN BENIAK** (1894 – 1973) pochádzajúci z Chynorian v okrese Topoľčany. Vyrástol v slovenskom prostredí, ale ako sám uviedol: „My, čisto slovenské deti, naučili sme sa už v ľudovej škole skoro perfektne maďarsky, s výslovnosťou ,tótosan‘, slovenskou. S literatúrou, počnúc kuruckou, ma zásobovali pani učiteľky i potom, keď už som roky bol chorý a nemohol ísť do gymnázia. My sme o našom slovenskom národe nič nevedeli, len tolko, že Svätopluk predal krajinu a červený kantár a bieleho koňa. Nič som nevedel ani o Hollom, ani o Kollárovi, Bernolákovi a jeho gramatike, ale veľa som vedel o Zrínyim, Petőfim, Vörösmartym, Aranyovi, a teda aj moje

Valentín Beniák (LA SNK, sign. SB 18/4)

prvosienky boli maďarské.“ Beniakovu prvú báseň uverejnili v budapešťianskom študentskom časopise *A mi zászlók* v roku 1912 a ako sám autor povedal, na prvý odkaz redakcie bol hrdý celý život: „*Plno farieb, formy a myšlienky, ale toto všetko v jednom klbe. Chlap bude z teba, Valentín, len napred po tejto ceste.*“ Gymnázium navštevoval v Nitre, neskôr (v roku 1916) začal študovať právo v Budapešti, ktoré však nedokončil. V rokoch 1916 –1917 absolvoval notársky náukobeh v Košiciach.

Beniakovým vzorom v maďarskej literatúre bol, podobne ako pre Emila Boleslava Lukáča, básnik Endre Ady, ktorého život a dielo sa stali aj témou jeho maturitnej skúšky. Hoci sa neskôr venoval predovšetkým písaniu slovenskej poézie, výrazné úspechy dosiahol aj v prekladateľskej práci z maďarskej literatúry (prispel do antológií prekladov modernej maďarskej poézie *Na brehu čiernych vôd* a *Večerná blýskavica*, preložil *Tragédiu človeka* Imreho Madácha, zbierku básní Gyulu Juhásza *Aká bola*, hru Mihálya Vörösmartyho v piatich dejstvách *Csongor a víla* a iné diela). V jednom z interview, ktoré odznelo v slovenskom rozhlase po vydaní jeho

básnickej zbierky *Bukvica* (1939), sa okrem iného vyjadril k aktuálnym kultúrnym a literárnym vzťahom s Maďarmi: „*Treba nadviazať korektné kultúrne styky s Maďarskom, zdôrazňujem korektné obapolne a čisto kultúrne, bez politickej príchute a podozrenia. Tak ako tu kedysi chodil Moric Zsigmond a iní maďarskí spisovatelia, tak ako sú sem pripustené a budú pripustené knihy maďarských autorov, tak isto želáme si aj my ochutnať reč našich dolnozemských bratov a priniesť im svoje slovo, umožniť im, položiť si na stôl slovenskú knihu. Nie jatrať rany, ale ich hojiť, nie buntošiť, ale šíriť krásu slovenskej reči i srdca tak, ako ona vyviera zpod Tatier a ako ono bije v našej hrudi. Kultúrne sblíženie je naším cieľom, lebo veríme, že je toto najlepší začiatok dobrého, priateľského susedstva. Je už na čase, aby medzi národami na jednom priestore na seba odkázanými nastal pokoj a spolupráca.*“

Ady Paraszka
Kunbar varikom aszalarik fanyjel
de laltis, arany korpar veresis
guellolus alal rosz klakiu
börbube veserakium kuronlissal
Idogen szival vaditok, a szoruyes aranyat
forate beklyiba dugdosom, a kezium
Gorbokum nagy lum, a halom sevates
s meit rovalicavancium ^{hromarjave} kess nagyjel
Igy, foratit utaim vallas eddig
vabot faldjien kothad a gyovencium
Héms mákveraggal bevallatom, a szurbe
es a szarn folyed faldjain ^{szarvot} udorgellom,
ahol meglamadtal az almah, melyed
es a nyájarat a fuzstulis faldjien nagyjel
farkasverines salfjiken a szorom veharosan
vencakton nagy salt ad a faldjiet ^{szarvot}

Rukopis prekladu vlastnej básne Valentína Beniaka Ady v Paríži do maďarčiny (LA SNK, sign. 131 Y 6)

Vo fonde Valentín Beniak, na rozdiel od fondu Emil Boleslav Lukáč alebo Ján Smrek, sa nezachovala takmer žiadna korešpondencia s predstaviteľmi maďarskej literatúry. S literárnou tematikou je len jeden list od redakcie časopisu *Kortárs* v Budapešti z roku 1972 a korešpondencia s maďarským PEN klubom (*Magyar PEN Club*) z roku 1970, pozostávajúca z troch listov.

Najpočetnejšiu skupinu Beniakových prekladov z maďarčiny tvorí poézia Endreho Adyho, Attilu Józsefa a Gyulu Juhásza, pričom k výberu z poézie Gyulu Juhásza je pripojená aj štúdia a poznámkový materiál. Z prekladov vlastnej poézie sa vo fonde nachádza pätnásť básní s rôznou tematikou, napríklad *Balalajka*, *Ady Pariszban* (*Ady v Paríži*), *Dauphin*, *Az ördög koledája* (*Čertova koleda*), *Beata* a ďalšie. Beniakové básne do maďarčiny prekladali okrem samotného autora tiež Rezső Szalatnai, Elek Fügedi

Ján Smrek (LA SNK, sign. K 16/3)

a Tibor Simkó. Niektoré z týchto prekladov nájdeme práve v spomínanom fonde. V rukopisnej podobe je tu uložený aj Beniakov preklad drámy Mihálya Vörösmartyho *Čongor a víla*.

Jedným z mála slovenských básnikov, ktorí prekladali z maďarčiny do slovenčiny bol **JÁN SMREK** (1898 – 1982). Na rozdiel od predchádzajúcich dvoch autorov však bola jeho cesta k prekladateľskej tvorbe odlišná. Narodil sa v Zemianskom Lieskovom neďaleko Nového Mesta nad Váhom. V roku 1907, po smrti otca, ho vychovávali v evanjelickom sirotinci v Modre, kde mal na neho veľký vplyv jeho správca, evanjelický kňaz Samuel Zoch. Súčasne sa učil sadzačskému remeslu v kníhtlačiarňi Šimona Roháčka. V rokoch 1913 – 1917 pracoval ako učeň v obchode Jozefa Godru v Petrovci, ale v roku 1917 sa vrátil späť na Slovensko, kde sa zamestnal v obchode Fedora Houdka v Ružomberku. Tu sa stretol so Štefanom Krčmerym, ktorý si všimol jeho záujem o literatúru a básnický talent. V tom čase totiž začal Smrek písať svoje prvé básne. Krčmery mu pomáhal v jeho umeleckom raste a priblížil mu významné osobnosti svetovej literatúry, najmä francúzskej (François Villon) a maďarskej (Endre Ady). Čoskoro však musel narukovať a ako vojak rakúsko-uhorskej armády sa ocitol až v Palestíne, kde ochorel na maláriu. Po strastiplnej ceste sa dostal v roku 1919 opäť na Slovensko a pokračoval v štúdiách, najprv na učiteľskom ústave v Modre (1919 – 1921) a následne na Evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave (1921 – 1924), ktorú však nedokončil.

Vďaka Štefanovi Krčmerymu pracoval v období prázdnin v redakcii *Národných novín*. Táto práca ho zaujala a pokračoval v nej aj neskôr. Krátko pôsobil i v redakcii *Slovenského denníka*, neskôr sa opäť vrátil do redakcie *Národných novín* a následne v Mazáčovom nakladateľstve v Prahe redigoval edíciu mladých slovenských autorov (EMSA) a začal vydávať časopis *Elán*. Po vypuknutí druhej svetovej vojny sa vrátil do Bratislavy, kde sa redakcia *Elánu* presťahovala.

Okrem redigovania písal aj básne. Po roku 1948, keď „bol novému režimu nepohodlný“, sa preorientoval na preklady z rôznych literatúr. Vzhľadom na jazykové znalosti (čeština, ruština, maďarčina, francúzština) sa venoval hlavne prekladom z francúzskej, maďarskej, ruskej a českej literatúry. Ako sme už spomínali, z maďarskej literatúry to bol – podobne ako u Lukáča či Beniaka – predovšet-

kým Endre Ady, ku ktorého poézii si vytvoril vzťah už v mladosti. Z ďalších maďarských básnikov ho zaujali napríklad Sándor Petőfi a Mihály Vörösmarty, prekladal však aj poéziu autorov z obdobia prvej polovice 20. storočia.

S mnohými prekladmi Jána Smreka z maďarčiny sme sa stretli v jeho fonde, ktorý je uložený v LA SNK pod signatúrou 181. Fond obsahuje k prekladateľskej tvorbe korešpondenciu i samotné práce. Početná je vzájomná korešpondencia Jána Smreka s Rezsóm Szalatnaiom a Lászlóm Sziklayom. Týka sa nielen prekladov, ale aj literárnych a kultúrnych vzťahov oboch národov, ktoré sa spomínajú aj v listoch maďarského PEN klubu (Magyar PEN Club) a Spolku maďarských spisovateľov (Magyar Írók Szövetsége).

Vo fonde sa medzi mnohými prácami nachádzajú aj Smrekove preklady z maďarskej poézie, z nich niektoré sú vo viacerých variantoch. Ide o básne Endreho Adyho, Józsefa Attilu, Sándora Petőfiho i Bálinta Balassu (Valentína Balašu). Osobitnú skupinu tvoria preklady maďarskej poézie od slovenských autorov, ktoré boli zaslané redakcii *Elánu*. Ide napríklad o Beniakové preklady básní Endreho Adyho, Attilu Józsefa, Dezsóa Kosztolányiho, Gyulu Illyésa, Gyulu Juhásza, Lukáčove preklady Endreho Adyho, Lajosa Ápriliho, Gyulu Juhásza, Dezsóa Kosztolányiho, Józsefa Erdélyiho, Strmeňove preklady básní Endreho Adyho, Attilu Józsefa, Dezsóa Kosztolányiho, Tibora Dériho a iných. Početnú skupinu tvoria básne poetky Ilony Moyzes v maďarskom origináli, niektoré aj v slovenskom preklade.

Z prác odborného charakteru sa k prekladateľskej činnosti viaže napríklad článok Jána Smreka *Básnické preklady a ich tajomstvá*, venovaný pamiatke Attilu Józsefa a napísaný pre časopis *Kortárs*, článok o poetke Erzsébet Ásgúthy *Na čo sú dobré básnické obrazy*, štúdiá Matúša Kosa v preklade Györgya Lukácsa *Ady, veľký bard maďarskej tragédie* i príhovor Jána Smreka v maďarskom rozhlase týkajúci sa poznania maďarskej literatúry na Slovensku, a naopak, slovenskej v Maďarsku prostredníctvom prekladov, vzájomných stretnutí spisovateľov oboch národov a uctievania si predstaviteľov oboch literatúr (1966).

Smrekove preklady maďarskej poézie boli skutočne vynikajúce. Veľmi pozitívne ich ohodnotili maďarskí i slovenskí literárni vedci, čo si Ján Smrek vysoko cenil. Dôkazom je spomínaný článok *Básnické*

Magyar jacobinuss fala, 169

Spev maďarského jacobína

V hracoch prostov nám šibe tm,
 keď uahma sa vame tá z trny,
 ty Hungóvia opalá:
 si este vôbec? a sme my?

Či možno v niečo lepsie dávať?
 Prar i duch zmucený je hrou
 carania, či raz treba ríť sa
 Babel stuzebnej národov.

1 Z päťdesiat tisícich túh prečo
 nie je raz vôľa jediná?
 Voď Maďar, Rumun, Slovan v žilách
 jedno má, jedna rovina.

2 Z tisícich žižľach túh tá prečo
 netuží na vôľa jediná?
 Voď Maďar, Rumun, Slovan v žilách
 jedno má, jedna rovina.

1 Voď pohana a toprot naša
 už tisíc rokov jediná je.
 Či, zvíčreun, sa nestratíme (?
 na bariádach išeje?
 Voď na toprot a povičenie
 spáročné máme spomienky.
 Et sazar v tá húbte vstretneme
 na bariádach myslieuky?

Dunaj a Dól ti jedno hradí, ^{stráž}
 miholný hlas do vstupu náš:
 Vo vlasti Arpa sa faj tomer,
 čo nie je pán a nechtý chlap.
 čo nie pán a nie nechtý chlap.
^{lapat}

Báseň E. Adyho *Spev maďarského jacobína*, preklad J. Smreka do slovenčiny, rukopis (LA SNK, sign. 181 BY 4)

preklady a ich tajomstvá, v ktorom uvádza, že mnohí považujú Endreho Adyho a Attilu Józsefa za „nepreložiteľných“ a údajne si už viacerí „na nich polámali zuby“. A čo sa týka Attilu Józsefa, o autorovi a jeho básňach, preložených Jánom Smrekom, literárni odborníci tvrdia: „... áno, si to ty a ja ťa poznávam, cítim ťa, že žiješ, aj keď hovoríš inou rečou!“ Sám Smrek sa však vyjadril, že Attila József „nebol pre neho ľahký oriešok“ a ako spomínal: „dupkom mi vstávali vlasy, keď som sa ocitnul zoči-voči s básňou: *Förgeteg, feketé vadoziüst... Moja znalosť maďarčiny tu zlyhávala. Musel som si prizvať na pomoc nie slovník, ale ľudí, rodených a filologicky vzdelaných Maďarov, aby mi overili moje interpretácie Józsefových slov, stavbu jeho viet, symbolov, metafor, básnických obrazov*“. V mnohých básňach sa slovami Jána Smreka „ako mohutné oblaky prevažujú básnické obrazy, podobné šifrovaným telegramom, pri čítaní ktorých musíš ovládať dešifrovací estetický kľúč“. Aj podľa neho sú však niektoré Józsefove básne „ozaj nepreložiteľné“. Ide o tie, ktoré „sa zrodili na základe čisto fonetickom“. Na druhej strane, má aj básne „dojímavé jednoduché, pôsobiace nie metaforami, ale jasným žeravým slovom, ktorého citová dynamika je taká veľká, že neznesie artizmus“. Pri týchto „som si priamo hovel, oddychoval, neunavili ma a keď som ich prekladal do tretej hodiny v noci, stačila mi ešte energia odísť k obloku, vykloniť sa z neho, nadýchať sa ranného vzduchu a písať potom ešte do piatej, teda do bieleho rána aj svoje vlastné básne“. Pri prekladaní básní sa držal zásady „nech sú aj pekné ako originál, aj verné, a to verné bez použitia násilia“. Snažil sa, aby bolo „cítiť aj ich krvný obeh, ich pulz, a konečne aj ich chuť a arómu“, čo znamenalo v prípade maďarčiny „chuť červenej papriky“. O svojom vzťahu k Attilovi Józsefovi sa vyjadruje: „Vábi ma, aby som sa s ním o jeho poézii dosýta porozprával. Ale takýto rozhovor medzi nami nebol a nemohol byť.“

JÁN SKALKA (1900 – 1982), ktorého fond je uložený v LA SNK pod signatúrou 186, je známy predovšetkým ako dramatik a dramaturg Československého rozhlasu v Košiciach (1945 – 1956) a vedúci literárno-dramatického vysielania Československej televízie v Bratislave (1956 – 1961). Dramatizoval hry významných slovenských autorov (Martin Kukučín, Jozef Gregor Tajovský, Ivan Stodola, Július Barč-Ivan) i autorov z ruskej literatúry, napríklad Maxima Gorkého. Písal rozhlasové scény, dramatické pásma a kratšie hry, ale venoval sa aj prekla-

dom z maďarčiny. Keďže objektom jeho záujmu boli dramatické útvary, ide najmä o preklady rozhlasových hier a scénok (Péter Bokor: *Prvý deň prvého roku*, Lajos Mesterházi: *Endokrinopathia*), divadelných hier (Endre Vészi: *Štatistika*), ale aj krátkej prózy (Imre Sarkadi: *Hanba, Na Hortobádi*).

Podobne ako Ján Skalka, tak aj **LADISLAV KISS-JÁNSKY** (1914 – 1989) sa venoval dramatickej tvorbe a jej prekladu. Rodák z Kútov neďaleko Bratislavy vyštudoval slovenčinu a poľštinu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Po jej absolvovaní začal pracovať ako učiteľ na stredných školách, ale neskôr pôsobil hlavne ako redaktor v rôznych vydavateľstvách, z toho v rokoch 1962 – 1974 ako vedúci redaktor vydavateľského sektora Slovenskej literárnej agentúry. Bol jedným z prvých autorov, ktorí sa venovali rozhlasovej literárno-dramatickej tvorbe. Začínal dramatisaciami pôvodnej slovenskej literatúry a inonárodných literatúr, medzi nimi aj maďarskej. Prózu a drámu z češtiny, poľštiny a maďarčiny prekladal najmä po roku 1945. Z maďarských autorov to boli napríklad Andor Gábor, László Gyurkó, Tibor Gyurkovics, Miklós Hubay, Kálmán Mikszáth, Ferenc Molnár, Zsigmond Móricz, László Tabi. V autorovom osobnom fonde sa pod signatúrou 251 nachádza preklad tragikomédie Tibora Gyurkovicsa *Veľká vizita*, divadelnej hry Miklósa Hubaya *Vrhači nožov*, rozhlasová dramatisácia románu Kálmána Mikszátha *Čierne mesto*, preklad hudobnej ľudovej hry Józsefa Hunyadyho *Malovaný krčah* a niekoľko prekladov poviedok rôznych maďarských autorov.

VIKTOR ŠIPOŠ (1904 – 1973) patrí k ďalším uznávaným prekladateľom zo slovenčiny, ale aj z iných európskych jazykov a literatúr do maďarčiny.

LA SNK uchováva jeho fond pod signatúrou 211. Hoci absolvoval Prírodovedeckú fakultu Karlovej univerzity v Prahe a pracoval ako lekárnik, vo voľnom čase sa venoval prekladateľskej činnosti. Zo Šipošových najznámejších prekladov do maďarčiny sa v LA SNK nachádzajú preklady poézie Kristy Bendovej, Valentína Beniaka, Eleny Čepčekovej, Maše Haľamovej, Pavla Országha Hviezdoslava, Janka Jesenského, Jána Kostru, Janka Kráľa, Emila Boleslava Lukáča, Vojtecha Mihálíka, Ladislava Novomeského, Andreja Plávku, Martina Rázusa, Márie Rázusovej-Martákovej, Vladimíra Roya, Andreja Sládkoviča, Jána Smreka, Svetozára Hurbana

Vajanského, Andreja Žarnova, prózy Jána Bodeneka, Fraňa Kráľa, Martina Kukučína, Luda Ondrejova, Dominika Tatarku. Osobitnú skupinu tvoria preklady slovenských ľudových piesní s rôznou tematikou, ktoré zahrňajú viac ako sto jednotiek a sú uložené takmer v dvoch škatuliach. Preložil aj niekoľko piesní zo zbierky Jána Kollára *Národné zpievanky* (43 jednotiek) a terchovských ľudových piesní (165 jednotiek), aby ich priblížil maďarskému národu.

ZÁVER

Okrem uvedených prekladateľov zo slovenčiny do maďarčiny či z maďarčiny do slovenčiny sa vo fondoch a zbierkach LA SNK nachádzajú aj archívne dokumenty ďalších autorov, ktorých prekladová tvorba je však zastúpená v menšej miere. Ide napríklad o **PAVLA GAŠPAROVIČA HLBINU**, **VLADIMÍRA ROYA**, **VILIAMA RIESA** (zamerali sa najmä na Petőfiho a Adyho) a **LUDA ZELIENKU**, prekladajúceho napríklad poéziu Adyho, ale hlavne prózu a drámu viacerých maďarských autorov (Mór Jókai, Jenő Heltai, Ferenc Molnár, László Tabi a iní).

V príspevku sme sústredili pozornosť na prekladovú tvorbu a s ňou súvisiacu korešpondenciu, s dôrazom na medzivojnové obdobie a obdobie niekoľkých rokov po druhej svetovej vojne, ktorá je vo fondoch a zbierkach LA SNK zastúpená v pomerne veľkom počte. Chceli sme poukázať na to, že po roku 1918 sa vzťahy medzi dvoma národmi, ktoré žili kedysi v jednom štáte – niekedy až vo vyhrotenej politickej atmosfére, začali v literárnej oblasti pomaly rozvíjať a utužovať, čomu napomáhali mnohí slovenskí i maďarskí spisovatelia, básnici a literárni vedci.

PRAMENE:

Slovenská národná knižnica – Literárny archív:
fond Emil Boleslav Lukáč
fond Valentín Beniak
fond Ján Smrek
fond Viktor Šipoš
fond Ján Skalka
fond Ladislav Kiss-Jánsky

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- Biografický lexikón Slovenska 1.* Martin : Slovenská národná knižnica, 2002. 638 s. ISBN 80-89023-16-9.
- Biografický lexikón Slovenska 4.* Martin : Slovenská národná knižnica, 2010. 587 s. ISBN 978-80-89301-57-7.
- Biografický lexikón Slovenska 5.* Martin : Slovenská národná knižnica, 2013. 852 s. ISBN 978-80-8149-011-8.
- HABAJ, Michal: *Básnik v čase: Smrek – Lukáč – Novomeský – Poničan.* Bratislava : Literárne informačné centrum, 2016. 201 s. ISBN 978-80-8119-098-8.
- Magyar költők, írók listája.* [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné na internete: https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_költők,_írók_listája
- MAŤOVČÍK, Augustín a kol. *Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia.* Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Martin : Slovenská národná knižnica, 2001. 527 s. ISBN 80-89023-08-8.
- Slovenský biografický slovník 5.* Martin : Matica slovenská, 1992. 599 s. ISBN 80-7090-216-7.
- VICELOVÁ, Eva, ed. *Valentín Beniak: Personálna bibliografia.* Topoľčany : Okresná knižnica, 1996. 67 s. ISBN 80-88761-05-0.